

Ulikhe♀ for L♂ven

- et journalistisk prosjekt med kvantitativ metode

Metoderapport til Dataskup 2018

Innholdsfortegnelse

Innledning	3
Prosjektet	3
Kvantitativ metode og regresjonsanalyse	14
Publiseringene	17
Konsekvenser	22
Oppsummering	22
Vedlegg	23

Prosjektnavn: Ulikhet for loven

Bidragstere: Sindre Granly Meldalen (journalist, sme@dagbladet.no), Anders Fjellberg (journalist), Eyvind Thorsager (research/datainnhenting), Talieh Sadeghi (kvantitativ analyse)

Redaksjon: Magasinet i Dagbladet

<https://www.dagbladet.no/ulikhet-for-loven>

Innledning

Vi journalister liker å si at vi kikker makten i kortene. Det gjør vi også. Vi gransker politikere og politikken deres, og byråkratiet og beslutningene deres. Også politiet og deres metoder, for eksempel avhørsteknikkene som inntil nylig var vanlige i norsk politi, blir også jevnlig utsatt for kritisk granskning.

Det samme gjør vi sjelden med domstolene.

Det kommer rett nok kritikk i blant mot enkeltavgjørelser, for eksempel fra parter i barnevernssaker. Men granskende, kritisk journalistikk rettet mot domstolene er uvanlig. Det er naturlige forklaringer til det. Vi journalister kan ofte se rettsavgjørelser som ser merkelige ut, og de får vår oppmerksomhet med ujevne mellomrom. Men ofte har vi som skriver slike saker ikke fulgt hele rettsforhandlingene, vi har hatt ikke tilgang til alle dokumentene i saken og vi har gjerne ikke et godt grunnlag å sammenligne det vi vurderer opp mot.

I dette prosjektet, som vi endte med å kalle “ulikhet for loven”, har vi forsøkt å titte domstolene grundig i kortene. Det er et prosjekt hvor journalistikk møter vitenskap.

I stedet for å snakke med aktører og eksperter om deres inntrykk og erfaringer, dukket vi helt ned i en materie og bygget et helt unikt datasett, som kunne fortelle en historie som aldri er blitt fortalt før. Vi har brukt datainnsamling, dataanalyse og kvantitative metoder, for å avdekke noe som ikke har vært dokumentert tidligere i Norge, verken av journalister eller forskere: At kvinner straffes mildere enn menn.

Funnene er så oppsiktsvekkende at de har utløst nye vitenskapelige studier.

Prosjektet

Det startet på et idémøte i Magasinet-redaksjonen i Dagbladet. Vi hadde intervjuet kvinnen som hadde kjørt i hjel 12 år gamle Olav Hovda ved Bryne i 2013, som hadde fått et år og ti måneder fengsel. Familien Hovda reagerte på det de mente var en lav straff. Vi begynte å diskutere om det kunne ha virket inn på straffen at tiltalte var kvinne. Jeg fikk i oppdrag å sjekke om det fantes forskning eller undersøkelser som kunne belyse det. Det skulle det snart vise seg at det ikke gjorde.

Vi måtte undersøke det selv.

Men hvordan skulle vi måle det? Vi begynte med en ringerunde til et knippe advokater, tingrettsdommere, politiadvokater og forskere. Flere av dem mente at det antakelig var noe i

antakelsen, de hadde alle opplevd saker med kvinner som slapp relativt billig unna. En advokat formulerte det slik: "Hvis du har en kvinnelig klient som begynner å gråte i retten og som sier hun angrer, så er mye gjort". Aktørene hadde også noen forslag til hvilke slags type saker som kunne egne seg til sammenlikning. To forslag gikk igjen: Promillesaker eller trygdebedragerier. Kildene vi snakket med mente det var to sakstyper hvor det faktisk var et visst antall kvinnelige dømte, at det ville være mulig å finne et relativt stort antall dommer med saker som liknet på hverandre (i motsetning til for eksempel voldsdommer, hvor det kan være mange ulike omstendigheter) og at straffutmålingen skjer etter et relativt fast skjema.

Vi begynte med å se på ti promilledommer og ti trygdebedrageri-dommer som en stikkprøve, og registrerte det vi fant i et regneark (spreadsheets i Google docs). Blant de ti promilledommene var det fire "rene" promillesaker uten andre alvorlige tiltalepunkter, og vi bestemte oss derfor for å gå videre med disse. Men det tok tid å plotte dem inn. Og vi så at det ville komme en del ulike momenter som måtte registreres og senere analyseres, så vi bestemte oss samtidig for å søke midler fra Dagbladets stiftelse for å kunne sette av tid og ressurser til å gjøre det på en forsvarlig måte, noe vi også fikk.

Her kan det nevnes at de involverte i dette prosjektet hadde et visst faglig grunnlag for å vurdere og registrere dommene. Undertegnede (Meldalen) har 200 studiepoeng i rettsvitenskap (tilsvarende ca tre og et halvt års studier), inkludert straff- og straffeprosess. Midlene fra stiftelsen gjorde at vi også kunne engasjere en annen fra nevnte studie, Eyvind Thorsager, på det tidspunktet var i ferd med å fullføre sin masteroppgave, til å hjelpe til en måned med vurdering og registrering.

Tidligere undersøkelser:

Målet fra starten var å selv lage en undersøkelse av forskningskvalitet. Vi ønsket ikke en undersøkelse basert på stikkprøver eller anekdotiske bevis. Vi leste tidligere undersøkelser av rettspraksis for å se hvordan de var gjennomført, og for å se hvilke metoder vi kunne bruke. De to mest relevante var Ragnhild Hennums undersøkelse av rettspraksis i ulike straffesaker fra 2002¹ og Morten Holmboes doktorgradsstudie om "Fengsel eller frihet: Om teori og praksis i norsk straffutmåling", selv om ingen av dem undersøkte kjønnsforskjeller. Et konkret eksempel var at vi brukte samme utvalgsriterie som Hennum² ved at vi tok vekk dommer med andre alvorlige tiltalepunkter, men inkluderte de som inneholdt mindre forhold, ofte omtalt som "mindre bøteforhold", som ikke fikk betydning for straffen (i promillesakene f.eks kjøring uten førerkort). Vi studerte også Jens J. Guslund og Ragnar Hauges undersøkelse av promilledommer "Betydning av sosial status og kjønn for straffutmålingen" fra 1993³. Denne undersøkelsen var selvsagt interessant, og hovedkonklusjonen var faktisk at kvinner fikk noe strengere straff enn menn. Men undersøkelsen hadde også åpenbare metodiske svakheter, som vi ønsket å unngå. De hadde kun registrert promillenivå og kjønn, ingen andre omstendigheter med betydning for

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/domstolenes-utmaling-av-straff---en-unde/id461042>

² se pkt. 2.2.1 "utvalgsriterier", to siste avsnitt i ovenfornevnte dokument

³ https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2009072400035

straffutmålingen. Disse forholdene kan, som vi skal komme tilbake til, ha stor betydning. Det er også langt enklere å registrere, isolere og analysere betydningen av dem med moderne regneark enn hjelpemidlene som var tilgjengelige på starten av 90-tallet.

Utvalget:

Vi var avhengige av et stort antall dommer og et representativt utvalg. Her har vi i pressen en fordel sammenliknet med studenter og forskere, ved at vi har relativt god tilgang til domstolenes avgjørelser via pressesidene på Domstol.no. Vi forsøkte først å se om vi kunne få et tilstrekkelig antall dommer ved å laste ned alt som var tilgjengelig der. Men det skulle vise seg vanskelig. For det første er det bare tilgjengelig dommer for de tre siste månedene der. For det andre viste det seg å være store mangler i hva som lå ute. For flere domstoler lå det ikke ute noen dommer i det hele tatt, noe som i hovedsak viste seg å skyldes tekniske problemer i domstolenes system (Lovisa) høsten 2017.

Vi kontaktet Domstoladministrasjonen og undersøkte om det var mulig å få tilgang til en utvidet periode, men det var det ikke. Det var heller ikke mulig å få dommer direkte fra dem. Det gjorde at vi sendte en likelydende e-post til alle landets tingretter, hvor vi ba dem om å sende over alle promilledommene de hadde fra 2016 til d.d.. Da kom det en del protester fra tingrettene, fordi det var svært ressurskrevende. Løsningen ble at Domstoladministrasjonen hentet ut en liste med med saksnummerne fra samtlige promilledommer fra første kvartal 2017, totalt 1383 dommer. Deretter kontaktet vi samtlige tingretter og ba om de spesifikke dommene vi hadde saksnummerne til.

Det var for øvrig ikke slik at alle disse dommene bare dumpet ned i fanget vårt. Mange tingretter sendte over dommene umiddelbart, og vi er veldig takknemlig for all hjelpen vi fikk. Fra noen fikk vi svar fra saksbehandlere som skulle gjøre det, men at det måtte vente litt av ressurshensyn. Så ble det glemt, slik at vi måtte purre. Hos noen måtte vi purre en gang, andre flere ganger. Til slutt fikk vi inn dommer fra alle tingrettene bortsett fra Kristiansand. I tillegg til flere telefonsamtaler ble den siste purremailen dit sendt 16. januar 2018. Det eneste vi hadde fått til beskjed de gangene vi ringte var at de ikke hadde hatt kapasitet til å se på det. Da vi ikke hadde fått noe 29. januar, bestemte vi oss for å fullføre undersøkelsen uten de 57 dommene derfra. Vi hadde uansett lastet ned senere dommer fra Domstol.no derfra, slik at tingretten var representert.

Tidlig i prosessen undersøkte vi for øvrig om det var mulig å hente ut informasjon fra dommene maskinelt med automatisert dataavlesing. Dessverre var det ikke mulig. Dommene var noe ulikt utformet fra tingrett til tingrett (og noen ganger også i den enkelte tingrett). Alt ble derfor lest og manuelt registrert av oss.

Flertallet av dommene var heldigvis søkbare PDF-er, slik at vi kunne søke opp igjen dommene etter saksnummeret som vi hadde registrert i regnearket. Men enkelte domstoler hadde tilsynelatende skrevet ut dommene og skannet dem inn igjen, slik at de lå i et langt dokument, og informasjonen ikke var søkbare. Det førte til en del leting i rundene vi tok med

dobbeltsjekking av om alle opplysninger var registrert riktig. Noen, som Sandefjord tingrett, sendte for øvrig over sine dommer på papir i posten. De var naturlig nok ikke søkbare.

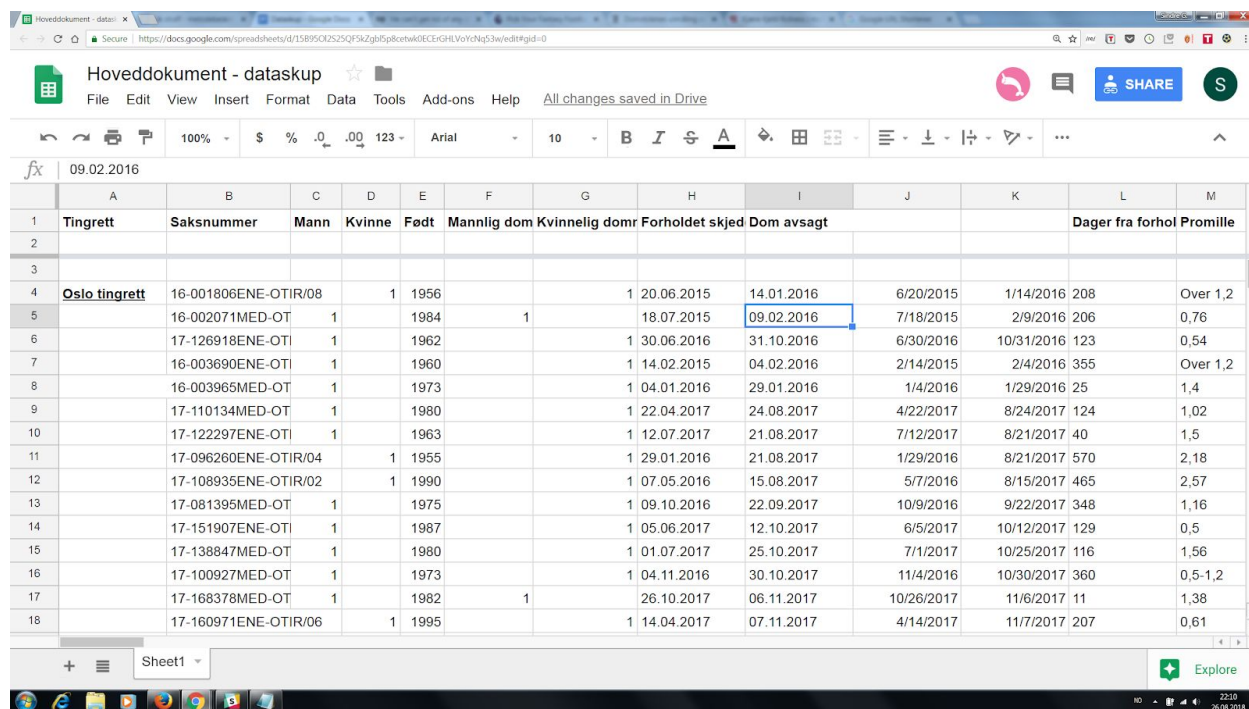
Vi hadde ytterligere en utfordring i datainnhenting: I ca 40 dommer var det ikke oppgitt hva påstanden i saken var. I disse sakene visste vi derfor ikke om straffen hadde gått opp eller ned. Vi forsøkte å høre direkte med tingrettene om de hadde informasjon om dette. I ca halvparten av sakene fikk vi opplyst hva påstanden var av dem. I resten av sakene måtte vi kontakte politiadvokaten i saken. Et tidkrevende arbeid, men et av mange grep som måtte gjøres for å få et så komplett og representativt utvalg som mulig.

Registrering og utvikling av regnearket:

Vi registrerte dommene fortløpende etter hvert som vi fikk dem inn, og utviklet samtidig vårt eget regneark etter hvert som ulike problemstillinger dukket opp. Vi registrerte kjønn, alder, promillenivå, om det ble betinget eller ubetinget straff, straffens lengde, om det ble samfunnsstraff og ulike momenter som hadde betydning for straffutmålingen i et regneark:

<https://goo.gl/UakNdi>

De første radene så slik ut:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
	Tingrett	Saksnummer	Mann	Kvinne	Født	Mannlig dom	Kvinnelig domr	Forholdet skjed	Dom avsagt			Dager fra forhol	Promille
1													
2													
3													
4	Oslo tingrett	16-001806ENE-OTIR/08		1	1956			1 20.06.2015	14.01.2016	6/20/2015	1/14/2016	208	Over 1,2
5		16-002071MED-OT	1		1984	1		18.07.2015	09.02.2016	7/18/2015	2/9/2016	206	0,76
6		17-126918ENE-OTI	1		1962		1	30.06.2016	31.10.2016	6/30/2016	10/31/2016	123	0,54
7		16-003690ENE-OTI	1		1960		1	14.02.2015	04.02.2016	2/14/2015	2/4/2016	355	Over 1,2
8		16-003965MED-OT	1		1973		1	04.01.2016	29.01.2016	1/4/2016	1/29/2016	25	1,4
9		17-110134MED-OT	1		1980		1	22.04.2017	24.08.2017	4/22/2017	8/24/2017	124	1,02
10		17-122297ENE-OTI	1		1963		1	12.07.2017	21.08.2017	7/12/2017	8/21/2017	40	1,5
11		17-096260ENE-OTIR/04		1	1955		1	29.01.2016	21.08.2017	1/29/2016	8/21/2017	570	2,18
12		17-108935ENE-OTIR/02		1	1990		1	07.05.2016	15.08.2017	5/7/2016	8/15/2017	465	2,57
13		17-081395MED-OT	1		1975		1	09.10.2016	22.09.2017	10/9/2016	9/22/2017	348	1,16
14		17-151907ENE-OTI	1		1987		1	05.06.2017	12.10.2017	6/5/2017	10/12/2017	129	0,5
15		17-138847MED-OT	1		1980		1	01.07.2017	25.10.2017	7/1/2017	10/25/2017	116	1,56
16		17-100927MED-OT	1		1973		1	04.11.2016	30.10.2017	11/4/2016	10/30/2017	360	0,5-1,2
17		17-168378MED-OT	1		1982	1		26.10.2017	06.11.2017	10/26/2017	11/6/2017	11	1,38
18		17-160971ENE-OTIR/06		1	1995		1	14.04.2017	07.11.2017	4/14/2017	11/7/2017	207	0,61

Vi registrerte hva påtalemyndighetens påstand var, og hva straffen ble:

	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB
1	0-0,50	0,51-1,2	1,21-2	2<	Påstand ubetinget	Ubetinget påstå	Ubetinget påstå	Påstand betinge	Påstand betinge	Påstand betinge	Straff ubetinget
2	Lav, middels eller høy promille				Påstand						Straff
3											
4				1				21			1
5		1						21	1		
6		1						16	1		
7			1		21	1					21
8			1		36	1					36
9		1						21	1		
10			1					26	1		
11				1				24		1	
12				1				18			1
13		1						21	1		
14		1						15	1		
15			1		45	1					45
16		1						30	1		
17			1		18	1					18
18		1					1	18		1	

Alt som ble registrert måtte hentes opp igjen i andre deler av regnearket, slik at de kunne brukes til automatiske utregninger. Vi fant ingen standard-løsninger for dette, og måtte derfor utvikle alt selv.

Vi utviklet regnearket slik at opplysningene som ble plottet inn om dommene automatisk ble hentet opp i de ulike utregningscellene (blant annet med IF- og COUNTIF-funksjoner), og til slutt i egne oppsummeringer og sammenstillinger. Noe av dette var relativt enkle standard-funksjoner. Vi sto fast et par ganger. Noen ganger ble det løst ved å rett og slett google problemstillingene og finne koder som kunne tilpasses og gjenbrukes. Andre ganger fikk vi hjelp av kollega Vegard Venli (for eksempel for omkodning av datoene som var registrert til data som kunne brukes til å regne ut saksbehandlingstid).

[Alle funksjonene og kodene kan ses i regnearket.](#)

Et eksempel på en funksjon vi har brukt, som sørger for at den relevante verdien plukkes opp i riktig celle for videre utregning når den opptrer, er '=IF(C7>0, IF(U7>0,AB7,""),"")'. Altså: Hvis det registreres en verdi i C7 (at det er snakk om en mannlig domfelt) og det er en verdi i U7 (at promillen var høyere enn 2), så skrives AB7 ut (antallet timer ubetinget straff) i cellen BJ7, som er cellen hvor ubetinget straff for menn som kjørte med over 2 i promille. Verdiene i denne kolonnen summeres til slutt nederst. Slik ser det ut i regnearket:

	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI	BJ	BK	BL	BM	BN	BO	BP	BQ
1	Betinget 0-0.5 k	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 1.21-2	Betinget 1.21-2	Ubetinget 1.21-2	Ubetinget 1.21-2	Betinget 2- mar	Betinget 2- kvir	Ubetinget 2- m	Ubetinget 2- kvinne	Fra ubetinget til betinget?	Fra U til B hvis mann	Differanse ubetinget hvis kvinne:	Differanse Fra ubeti
2																	
3																	
4							21									0	
5			21													0	
6			16													0	
7																0	
8																0	
9			21													0	
10																0	
11							26					24				0	
12												15				0	
13			21													0	
14			15													0	
15																0	
16			30													0	
17																0	
18				18												0	
19				14												0	
20																0	
21																0	
22																0	
23							14								1	1	-14
24							25								1	1	-16
25																	0
26																	0
27																	0
28																	0
29			18														0
30			14														0
31																	0
32																	0
33			14														0
34			18														0
35																	0
36							24									-12	0
37																	0
38																	0

Summeringene er gjort med SUM- og COUNTIF-funksjoner. For eksempel gir
 ‘=SUM(BJ2:BJ1189)’ og ‘=COUNTIF(BJ2:BJ1189, ">0")’ og ‘=BJ1190/BJ1191’ henholdsvis
 totalsummen for antall timer gitt i ubetinget straff i den nevnte kategorien (menn med promille
 over 2) og til slutt den gjennomsnittlige straffen i kategorien. Tilsvarende er gjort for alle de
 andre variablene og mulighetene. Slik ser dette eksempelet ut i regnearket:

	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI	BJ	BK	BL	BM	BN	BO	BP	BQ
1	Betinget 0-0.5 k	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 0.51-1	Betinget 1.21-2	Betinget 1.21-2	Ubetinget 1.21-2	Ubetinget 1.21-2	Betinget 2- mar	Betinget 2- kvir	Ubetinget 2- m	Ubetinget 2- kvinne	Fra ubetinget til betinget?	Fra U til B hvis mann	Differanse ubetinget hvis kvinne:	Differanse Fra ubeti
2																	
1162																	0
1163																	0
1164																	0
1165			21														0
1166																	0
1167																	0
1168																	0
1169																	0
1170																	0
1171																	0
1172			18														0
1173			18														0
1174			16														0
1175																	0
1176																	0
1177																	0
1178																	0
1179																	0
1180																	0
1181																	0
1182																	0
1183			21														0
1184																	0
1185																	0
1186																	0
1187																	0
1188																	0
1189																	0
1190	24	5879	1535	789	48	2178	TRUE	7980	1301	695	180	2687	426	42	29	-505	1002
1191	1	309	62	33	2	82	32	34	=COUNTIF(BJ2:BJ1189, ">0")	35	7	96	16			0	26
1192	24	19.03	18.72	23.91	24.50	26.56	0.03	22.87	23.02	30.22	25.71	27.42	26.63			-14.03	-7.16
1193																	
1194																	
1195																	
1196																	
1197																	
1198																	

Vi gjorde en tidlig oppsummering:

I november 2017 hadde vi registrert 140 dommer. I en intern e-post oppsummerte vi statusen den gang slik: "Jeg tror det mest interessante for oss vil være å se på om retten velger å legge seg over eller under straffepåstanden til påtalemyndigheten. I dommene jeg har sett på er det totalt 24 kvinner. 8 av dem fikk redusert straff av retten, altså 33 prosent. Noen med et par-tre dager, andre helt fra ubetinget til betinget straff (altså: de slapp å sone). 17 av de 116 mennene opplevde det samme, 14,6 prosent. Samtidig opplevde 15 menn å få økt straff (10,7 prosent). Ingen kvinner i vårt utvalg opplevde det. Det kan være at dette skyldes statistiske tilfeldigheter i vårt utvalg (eller utregningsfeil av meg). Men jeg mener stikkprøven viser at det kan være verdt å gå videre."

Vi gikk videre. Og 978 registrerte dommer senere kunne vi konstatere at det ikke var en tilfeldighet.

I tillegg til undersøkelsene av om retten gikk over eller under påtalemyndighetens påstand, bestemte vi oss for å se på om saker med samme alvorlighetsgrad like ofte endte med ubetinget eller betinget for kvinner og menn. Utgangspunktet for straffutmålingen i promillesaker er naturlig nok tiltaltes promille. Denne deles i tre hovedgrupper, som gir tre ulike straffer som utgangspunkt: Lavpromille (under 0,5 - som gir bot), mellompromille (0,5-1,2 - som i utgangspunktet gir betinget straff) og høypromille (over 1,2 - som i utgangspunktet gir en ubetinget straff). Vi måtte derfor lage et system for oppsummering av om straffene for menn og kvinner i de ulike sjiktene ga like eller ulike straffer. Rådataene ble oppsummert slik:

	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI	BJ	BK	BL	BM	BN
1	Betinget 0,51-1, U	Betinget 0,51-1, U	Betinget 0,51-1, U	Betinget 1,21-2	Betinget 1,21-2	Betinget 1,21-2	Betinget 1,21-2	Betinget 2< mar	Betinget 2< kvir	Betinget 2< m	Betinget 2< kvinne	Fra ubetinget til betinget?
2												
1194												
1195	UTREGNINGER KNYTTET TIL STRAFF:											
1196		Betinget		Ubetinget								
1197		Mann	Kvinne	Mann	Kvinne		Sum mann	Sum kvinne				Hvor ofte endrer retten straffen:
1198	0-0,5		3	1	0	0	3	1				
1199	0,5-1,2		309	82	33	2	342	84				
1200	1,2-2		82	32	349	60	431	92				Fra fengsel til samfunn
1201	2<		23	7	98	16	121	23				6
1202												Redusert ubetinget str
1203												176
1204												Redusert betinget stra
1205												63
1206	Bot menn		2									Økt ubetinget straff
1207	Bot kvinner		2									26
1208	Samfunnsstraff m		8									Økt betinget straff
1209	Samfunnsstraff kv		9									59
1210	Sum mann		907									Sum:
1211	Sum kvinner		211									330
1212	Sum		1118									I prosent:
1213												29.52%
1214												
1215												

Og utregningen av fordelingen andelsmessig ble slik:

	BA	BB	BC	BD	BE	BF	BG	BH	BI	BJ	BK	BL	BM
1	Betinget 0-0,5 k	Betinget 0,51-1	Betinget 0,51-1	Ubetinget 0,51-1	Ubetinget 0,51-1	Betinget 1,21-2	Betinget 1,21-2	Ubetinget 1,21-2	Ubetinget 1,21-2	Betinget 2< mar	Betinget 2< kvir	Ubetinget 2< m	Ubetinget 2< kv
2													
1230			Andel betinget		Andel ubetinget								
1231			Mann	Kvinne	Mann	Kvinne							
1232	23	0-0,5	100.00%	100.00%	0.00%	0.00%							
1233	7	0,5-1,2	90.35%	97.62%	9.65%	2.38%							
1234		1,2-2	19.03%	34.78%	80.97%	65.22%							
1235	98	2<	19.01%	30.43%	80.99%	69.57%							
1236	16												
1237													
1238			MED 1,2-2 og 2< SLATT SAMMEN:										
1239			105	39	447	76							
1240													
1241													
1242			552	115	552	115							
1243													
1244			Andel betinget		Andel ubetinget								
1245			Mann	Kvinne	Mann	Kvinne							
1246		0,5-1,2	90.35%	97.62%	9.65%	2.38%							
1247		1,2<	19.02%	33.91%	80.98%	66.09%							
1248				7.27%									
1249													
1250			Differanse i høypromillesakene:	14.89%									
1251													

Hovedfunnet her var forskjellen på 14,89 prosentpoeng i høypromillesakene. Andelen kvinner som fikk betinget straff når de kjørte med høypromille var altså vesentlig høyere enn blant mennene.

De oppsummerte tallene avdekket også at menn faktisk fikk økt straff i retten (at straffen var strengere enn påtalemyndighetens påstand), mens kvinner i realiteten ikke risikerte det (de to som fikk det fikk en økning i en betinget straff, og derfor ingen økt soning):

Hoveddokument - dataskup

File Edit View Insert Format Data Tools Add-ons Help All changes saved in Drive

100% \$ % .0 .00 123 Arial 10 B I S A

	BP	BQ	BR	BS	BT	BU	BV	BW	BX	BY
1	Differanse ubeti	Differanse ubeti	Fra ubetinget til bet	Diff. ubetinget:	Diff. betinget:	Differanse betin	Differanse betin	Fra betinget til ubetinget	Fra betinget til ubeti	Fra betin
2										
1212										
1213	0				Kvinner	15				
1214			Ubetinget			0				
1215			Minus for fra ubetinget til betinget			13				
1216					Sum	2				
1217										
1218	26				Menn					
1219			Betinget			44				
1220			Ubetinget			26				
1221			Minus for fra ubetinget til betinget			29				
1222					Sum	41				
1223										
1224										
1225			Fikk økt straff totalt			3.67%				
1226			Fikk økt straff kvinner			0.95%				
1227			Fikk økt straff menn			4.52%				
1228										

Sheet1

Et utfall som ga oss litt hodebry var sakene hvor påtalemyndigheten hadde lagt ned en påstand om ubetinget straff (som innebærer soning), mens retten endte på en betinget straff (som da ikke innebærer soning). I praksis er det en enorm reduksjon av straffen. Men i regnearket og oppsummeringen kunne det framstå som om disse fikk en *økning* i betinget straff, siden denne altså gikk fra f eks 0 til 21 dager, samtidig som de fikk en reduksjon fra 21 til 0 dager i ubetinget straff. Løsningen var heldigvis enkel: Sakene hvor det nettopp gikk fra ubetinget til betinget ble trukket fra oversikten over de som fikk redusert straff.

Dataene ble plukket opp igjen i regnearket slik:

Hoveddokument - dataskup

File Edit View Insert Format Data Tools Add-ons Help All changes saved in Drive

100% \$ % .0 .00 123 Arial 10 B I S A

fX =IF(V23>0, IF(AC23>0, 1, ""), "")

	BN	BO	BP	BQ	BR	BS	BT	
1	Fra ubetinget til betinget?	Fra U til B hvis mann	Differanse ubetinget hvis kvinne:	Differanse	Fra ubetinget til betinget hvis kvinne	Diff. ubetinget:	Diff. betinget:	Diferra
2								
20			0			0	0	
21				0		0	0	
22				0		0	0	
23	=IF(V23>0, IF(AC23>0, 1, ""), "")	1		-14		-14	14	
24	1	1		-16		-16	25	
25				0		0	0	
26				0		0	0	
27				0		0	0	
28				0		0	0	
29				0		0	-3	
30				0		0	0	
31				0		0	0	
32				0		0	0	
33				0		0	0	
34				0		0	0	
35				0		0	0	

Sheet1

Og i oppsummeringen ble de trukket fra slik:

Hoveddokument - dataskup

File Edit View Insert Format Data Tools Add-ons Help All changes saved in Drive

100% \$ % .0 .00 123 Arial 10 B I S A

fX =BU1204+BU1205

	BQ	BR	BS	BT	BU	BV	BW	BX	BY
1	Differanse	Fra ubetinget til betinget hvis kvinne	Diff. ubetinget:	Diff. betinget:	Differanse betin	Differanse betin	Fra betinget til ubetinget	Fra betinget til ube	Fra betinget
2									
1206				Sum	85				
1207									
1208									
1209									
1210		Minus for fra ubetinget til betinget			42				
1211		Sum			69				
1212									
1213				Kvinner	15				
1214		Ubetinget			0				
1215		Minus for fra ubetinget til betinget			13				
1216				Sum	2				
1217									
1218				Menn					
1219		Betinget			44				
1220		Ubetinget			26				
1221		Minus for fra ubetinget til betinget			29				
1222				Sum	41				

Sheet1

At vi registrerte data både om påtalemyndighetens forslag og straffen la grunnlaget for en sentral konklusjon i den etterfølgende analysen, som vi kommer til nedenfor.

Etter at de ulike tekniske og logiske utfordringene var overkommet, kunne vi konkludere med at vi hadde funnet flere interessante forskjeller. Så var spørsmålet: Skyldtes disse forholdene at

det var ulikheter i sakene? Var det for eksempel en større andel kvinner med “personlige forhold” eller tyngende forsørgeransvar, som gjorde at det var berettiget å gi dem mildere straff? Hadde mennene i gjennomsnitt kjørt fortere og farligere?

Testing kategori for kategori:

Rett før vi tok juleferie i desember 2017, forsøkte vi å undersøke dette. Vi hadde da ca 1000 dommer registrert, noe vi visste var et stort nok antall til at det kunne være mulig å slutninger fra, og lagde kopier av originalregnearket. Deretter tok vi for oss de ulike skjerpende og formildende omstendighetene en etter en. Vi sorterte sakene slik at for eksempel alle sakene hvor sjåføren var tidligere straffet for promillekjøring kunne fjernes, og så hva slags utslag det fikk for hovedresultatene. Vi undersøkte kategori etter kategori. Ingenting ga nevneverdig utslag. Konklusjonene sto seg. Men da vi fjernet sakene i én kategori, viste det seg å skje vesentlige endringer. Det var sakene hvor det var lang liggetid.

I saker hvor det er lang liggetid (at det har gått uforholdsmessig lang tid fra forholdet skjedde til saken kommer opp for retten), får tiltalte krav på en viss strafferabatt. Denne kan gis som en reduksjon i antall dager ubetinget fengsel, for eksempel fra 21 til 18 dager. Eller ved at hele straffen gjøres betinget, slik at vedkommende slipper å sone.

Liggetid-dommene ble sortert ved “sort data range”-funksjonen i Google spreadsheets, før de ble fjernet fra dokumentet:

	AF	AG	AH	AI	AJ	AK	AL	AM	AN	AO	AP	AQ	AR
1	Samfunnsstraff	Samfunnsstraff	Samfunnsstraff	Samfunnsstraff	Bot	Bot hvis mann	Bot hvis kvinne	Tidligere forhold som fi	Erkjente ikke st	Rusprogram	Lang liggetid	Nasjonalitet	Faremoment ve Pe
2	Ulike registrerte forhold ved dommen eller domfelte. Forholdene som kan være skjerpende eller formildende er regis												
4										1	1		
5											1		
6											1		
7											1		
8											1	Sverige	
9											1		1
10									1		1		1
11								1			1		1
12											1		
13											1		1
14											1		
15											1	Polsk	
16											1		
17								1			1	Polsk	
18											1		
19											1		
20											1		
21											1		
22											1		
23								1			1		
24											1		

Med disse dommene borte sank, forskjellen i høypromillekategorien fra 14,9 til 9,3 prosent. Det viste seg at mye av forskjellen oppsto i de 123 dommene hvor det var lagt vekt på lang liggetid.

Vi hadde ikke funnet en årsak til at det var forskjeller. Vi hadde funnet ut hvor forskjellene først og fremst oppsto - i sakene hvor dommerne hadde størst valgfrihet og i større grad enn vanlig selv kunne velge hvor stor strafferabatten skulle være.

Kvantitativ metode og regresjonsanalyse 14

Uansett hvilke kjøring og sjekker vi gjorde, så endret altså ikke hovedkonklusjonene seg. Kvinner fikk oftere redusert straff, menn fikk oftere økt straff og kvinner fikk forholdsmessig oftere betinget straff enn mennene i høypromillekategorien. Men vi følte oss ikke 100 prosent sikre på at det kunne skjule seg noe i kombinasjonen av alle de ulike faktorene. Og vi er journalister (med noen få studiepoeng i statistikk og metode og en god del i rettsvitenskap, rett nok), ikke eksperter på kvantitative metoder. Vi forsøkte oss rett nok på noen enkle signifikans-tester av materiale. Men vi fant ut at vi trengte ytterligere kvalitetssikring. Derfor bestemte vi oss for å kontakte nettopp en ekspert på kvantitative metoder, og henvendte oss til Silje Bringsrud Fekjær, professor ved Oslomet, og forfatter av de mest sentrale bøkene som brukes i statistikk og metode-undervisningen på juridisk fakultet og Politihøgskolen. Hun satte oss i kontakt med sin kollega Talieh Sadeghi, doktorgradsstipendiat ved Oslomet, også hun ekspert på kvantitative metoder. Det skulle vise seg å bli svært nyttig.

Vi leverte vårt materiale og våre utregninger, til slutt basert på 1118 dommer, til henne. Etter flere samtaler hvor vi fikk konkretisert hva vi ønsket at hun skulle undersøke og kvalitetssikre, og hun blant annet stilte kontrollspørsmål om datainnhenting og utvalget, gjennomførte hun en analyse hvor hun undersøkte hvilke forhold som statistisk sett fikk betydning for straffutmålingen. Det viste seg å være promillenivået, tidligere dommer, om vedkommende erkjente straffskyld, om det var faremomenter ved kjøringen, og om det endte med en materiell skade.

Deretter gjennomførte hun en regresjonsanalyse, en form for analyse som tillater testing av modeller med flere variabler samtidig, hvor disse variablene ble regnet inn. Hun utarbeidet en hel rapport, som kan leses her: <https://goo.gl/EgQk8i>

I tillegg bidro hun med kvalitetssikring av informasjonen som ble presentert i Dagbladets saker, og hun hadde byline sammen med våre journalister på den første artikkelen vi publiserte.

Analysen ble utført i statistikkprogrammet SPSS (versjon 24) og hovedkonklusjonene var som følger: Menn har 1,7 ganger større sjanse for å måtte sone i fengsel i ruskjøringssaker. Det var et signifikant funn, som ikke kan tilskrives tilfeldigheter.

Analysen viste også at kvinner oftere får redusert straff i retten, og at straffereduksjonene er større enn blant mennene. Kvinner fikk i snitt 4,87 dager mer i reduksjon i ubetinget straff enn

menn. For kvinnene var reduksjonen i snitt på 14,03 dager, mens den for menn var 9,16 dager. Også denne sammenhengen var statistisk signifikant.

Den viste som vi allerede hadde sett at de store forskjellene oppstod i saker med lang liggetid. Kvinnene hadde hele fem ganger større sjanse enn menn for slippe soning i fengsel i disse sakene.

I tillegg viste analysen at kvinnene hadde totalt rundt 2,5 ganger større sannsynlighet for å gå fra en påstand om ubetinget straff til en betinget straff i domstolen.

Den viste også at forskjellene oppstod i retten: Det var ikke signifikante forskjeller mellom kvinner og menn når det gjaldt påtalemyndighetens påstand om betinget eller ubetinget straff. Dette var et funn som overrasket oss noe. Utrekningene i regnearket vi hadde utarbeidet som dannet grunnlag for analysen viste at det var kjønnsforskjeller også på påstandsnivå. Men disse viste seg å ikke være signifikante, de skyldtes at det var ulikheter mellom sakene. Flere eksperter vi snakket med fant det svært interessant at det var i domstolene forskjellene oppstod, mens det tilsynelatende ikke var noen diskriminering i sakene på påtalenivå.

Andre ulikheter. Og et menneskerettighetsbrudd:

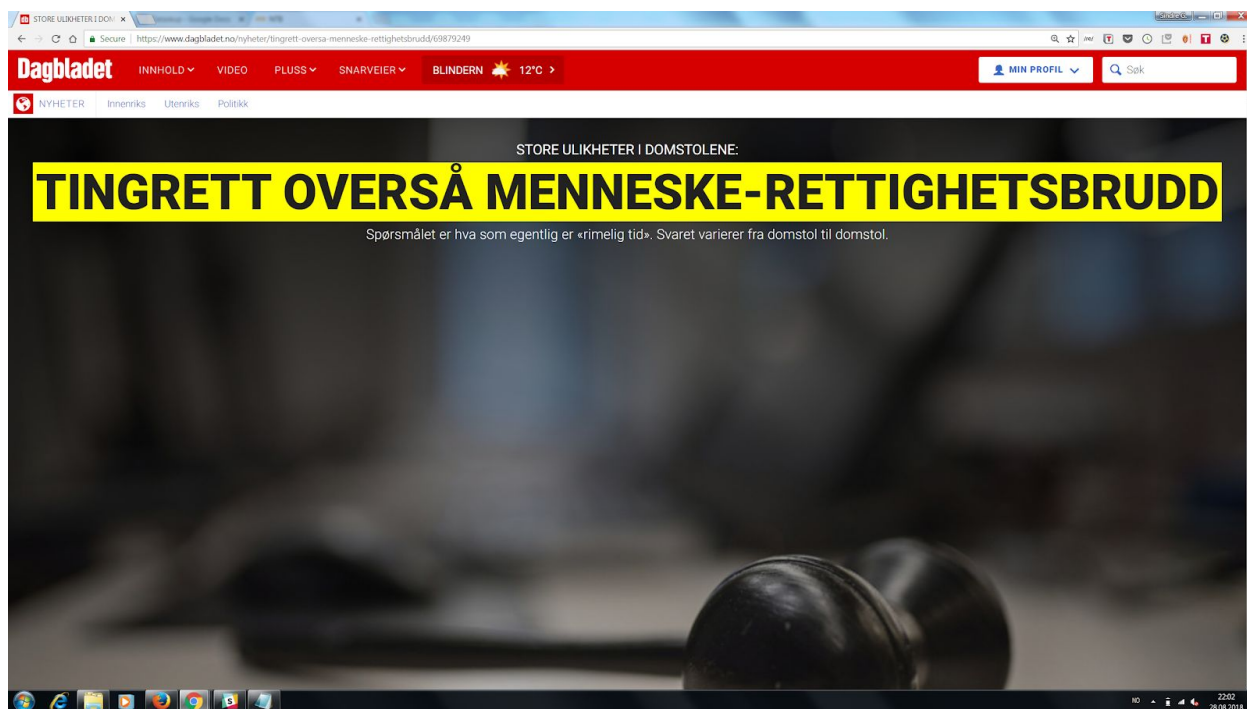
At vi hadde registrert detaljert informasjon om alle sakene, som når forholdet hadde skjedd og når dommen ble avsagt, gjorde at vi i tillegg til vår hovedsak om kjønnsforskjellene (som presenteres nedenfor) kunne publisere to andre saker som avdekket andre mangler.

Den første var om en sak fra Bergen, hvor en professor fikk betinget fengsel etter at han veltet på scooter med svært høy promille. Vi fant ingen andre saker hvor noen slapp like billig unna, men flere andre som hadde kjørt like kort eller kortere og med lavere promille, som hadde fått ubetinget straff. Tingretten i Bergen ønsket ikke å kommentere saken, men mannens forsvarer sa selv at en årsak til utfallet kunne ha vært at mannen faktisk hadde hatt råd til å betale for at hun som forsvarer gjorde en ekstrainsats. Det var et eksempel på at det kan være forskjell også på rik og fattig i det norske rettsvesenet:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/norges-heldigste-promillekjorer/69879343>

I tillegg kunne vi avdekke et menneskerettighetsbrudd:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/tingrett-oversa-menneske-rettighetsbrudd/69879249>

I likhet med saken om kjønnsforskjellene, handlet også dette om saker med lang liggetid. Men dette funnet handlet om at det viste seg å være store forskjeller i hvor de ulike domstolene la lista for når liggetiden skulle få uttelling.

Den som hadde ventet kortest, men som samtidig fikk en solid reduksjon i straffen, var en litauisk kvinne som ble dømt i Rana tingrett. Det hadde gått 239 dager fra hun kjørte i fylla til dommen falt, og påtalemyndigheten hadde foreslått en ubetinget straff, slik at hun måtte sone. Men retten gjorde om hele straffen til en betinget dom. Dommeren i saken la vekt på at det hadde vært liggetid i saken på «ca. 7 måneder», at hun hadde kjørt en kort distanse på et tidspunkt med få andre på veiene og at promillen hennes hadde vært 1,3, og derfor ikke så mye over høypromillegrensa på 1,2 (kjøring med høyere promille enn 1,2 gir normalt ubetinget straff).

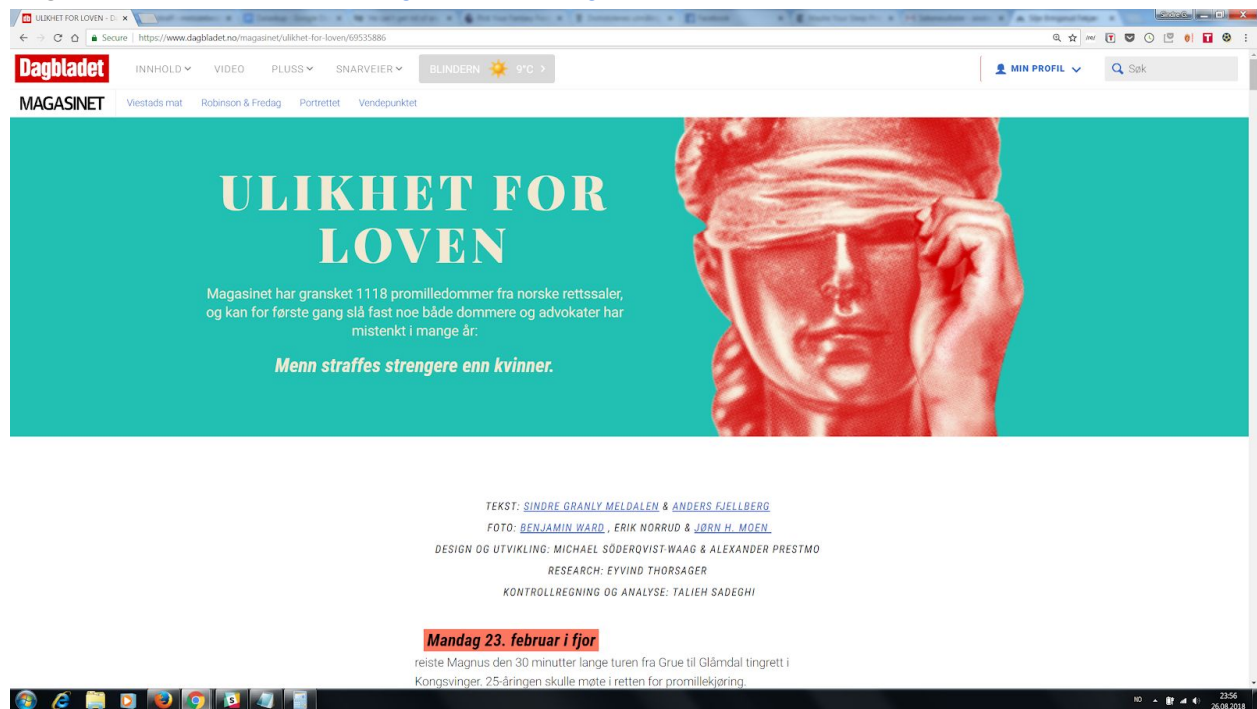
I tillegg fant vi 14 andre dommer hvor det gikk mindre enn 300 dager fra forholdet skjedde til dommen falt og liggetiden fikk betydning for straffutmålingen, enten i forslaget fra påtalemyndigheten eller i straffen i retten.

Samtidig fant vi 16 saker hvor det gikk mer enn 300 dager fra ruskjøringen til dommen falt, hvor liggetiden ikke var bemerket i dommen. Dette var saker hvor det ikke framsto som om det var naturlige forklaringer til den lange saksbehandlingen, og retten og påtalemyndigheten ikke hadde noen forklaring på hvorfor det ikke ble tatt hensyn til (vi kontaktet retten og/eller politiadvokaten i alle disse sakene). Noen ganger er det gode forklaringer til at en sak har ligget lenge, som at gjerningsmannen hadde stukket fra landet. Det var det ikke i disse sakene.

Det groveste eksempelet var en sak fra Sunnhordaland tingrett. Der ble en mann ble dømt til 30 dager ubetinget fengsel for ruskjøring 461 dager etter at han ble tatt bak rattet påvirket av det beroligende midlene klonazepam med en promille over 1,2. Til sammen var det over et år liggetid i saken til sammen hos politiet og i retten, noe som er et brudd på EMK. Det var ikke tatt hensyn til i straffutmålingen. Det var et klart brudd på retten til å få saken avgjort innen rimelig tid.

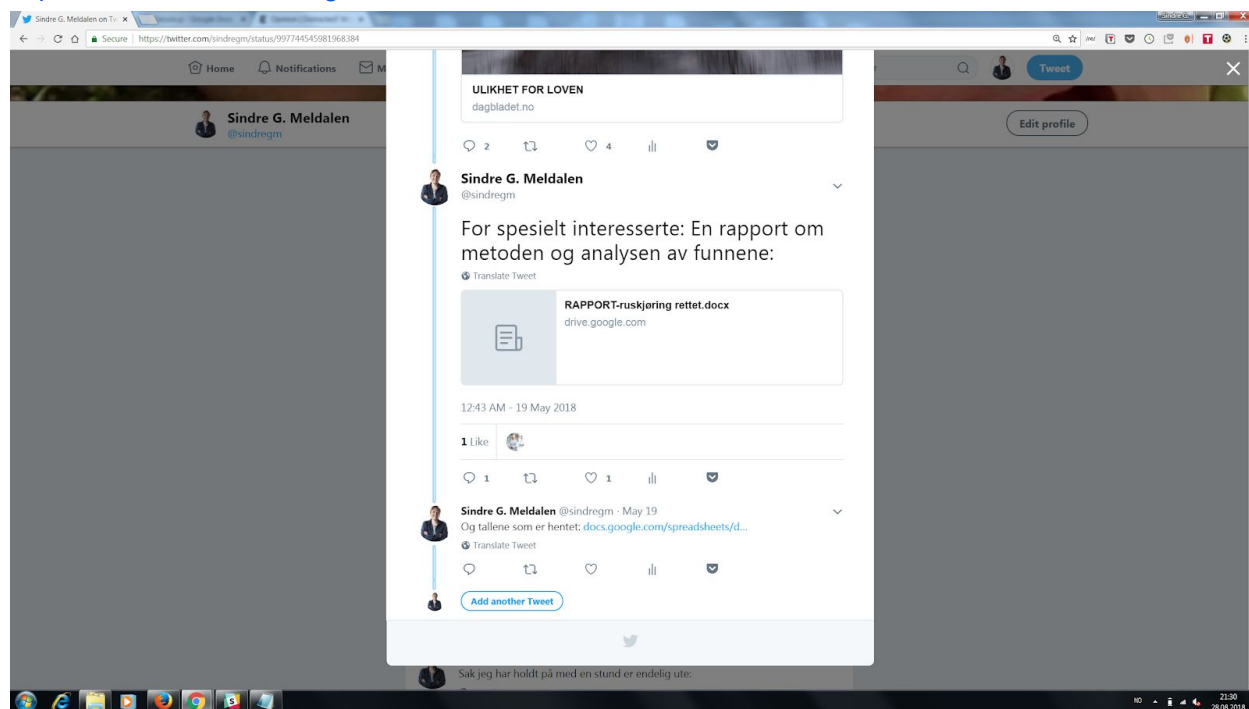
Publiseringene

Konklusjonene fra analysen, og konklusjonene som vi uansett kunne trekke fra våre egne utregninger (som at kvinner i praksis ikke risikerte strengere straff), dannet utgangspunktet for den første saken vi publiserte i sakskomplekset (publisert 19. mai, i Dagbladet Magasinet og på Dagbladet.no): <https://www.dagbladet.no/magasinet/ulikhet-for-loven/69535886>

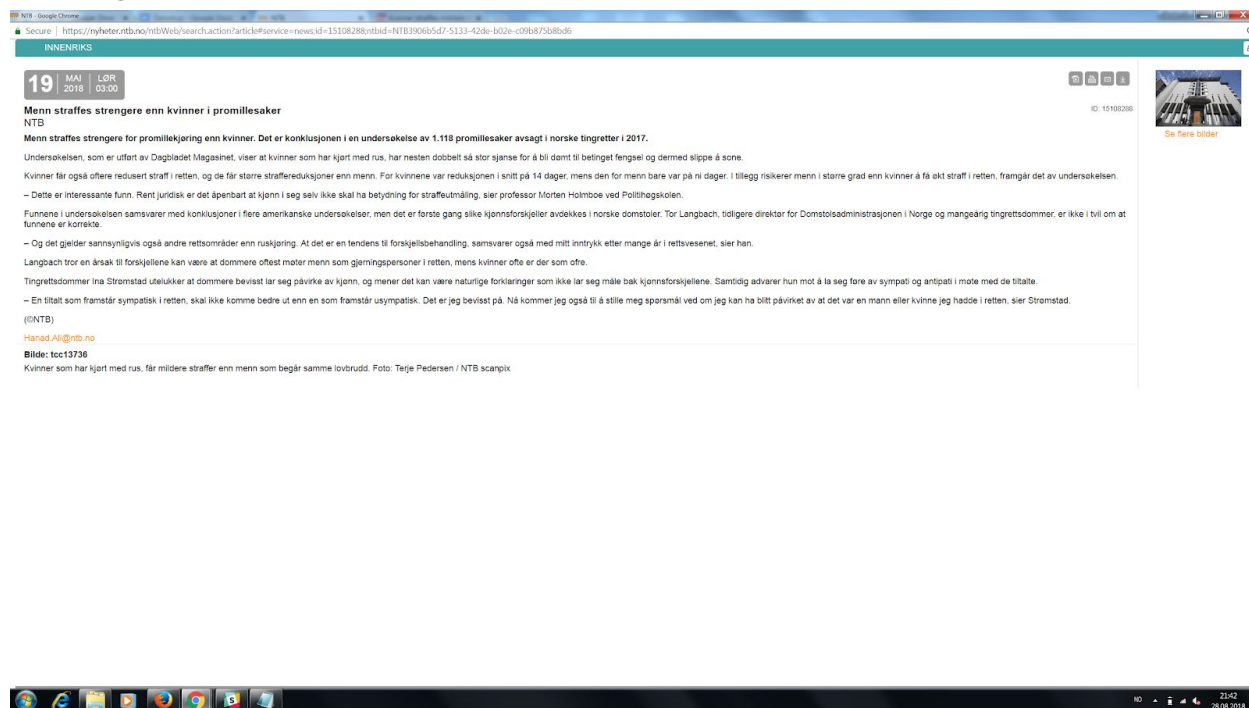

I tillegg publiserte vi grunnlagsmaterialet og rapporten med analysen blant annet på Twitter:

<https://twitter.com/sindregm/status/997744545981968384>

Saken og funnene ble plukket opp av NTB:

Og Rett24, det største nyhetsnettstedet for juridiske nyheter:

<https://rett24.no/articles/dagbladet-kvinner-straffes-mildere-enn-menn>

Kvinner straffes mildere enn menn

Dagbladet Magasinet publiserer i dag en artikkel der de sammenligner straffenivået i promillesaker for kvinner og menn. Forskjellen er tydelig.

Kjetil Kolsrud
19 mai 2018 kl. 06:00 Oppdatert: 19 mai 2018 kl. 11:00

Dagbladet Magasinet har gjennomgått 1118 promilledommer, som ble avsagt i norske tingretter i 2017. Det statistiske materialet inneholder 907 menn og 211 kvinner.

Hovedkonklusjonene er at:

- Kvinner som kjørte med rus har nesten dobbelt så stor sjanse (1,7 ganger) for å bli dømt til betinget fengsel, og dermed slippe å sone.
- Kvinner får oftere redusert straff i retten, og de får større straffereduksjoner enn menn.
- Menn risikerer å få økt straff i retten. Det gjør ikke kvinner.

Datanalyse
Avisen opplyser til Rett24 at de har valgt promillesaker fordi dette er en type lovbrudd der antallet er stort, samtidig som straffutmålingen er relativt skjematisk.

Nytt om navn
Kristian Fredheim til Kommuneadvokaten i Narvik

SE FLERE
Siste på rett24.no

- Høyesterett tar inn aksjonshetsvurderingen i styresak
28 aug 2018 kl. 06:12
- Domstolene strekker strikken
27 aug 2018 kl. 10:14
- Politijuristene slår alarm - påtalebeslutninger ignoreres
27 aug 2018 kl. 06:05
- Disse vil bli dommer i Arbeidsretten
24 aug 2018 kl. 10:35
- Vant ULO pris for en master i lysrett
24 aug 2018 kl. 06:02
- Uten en tråd uten samtykke
23 aug 2018 kl. 19:56
- 27 vil bli lagdommer - 118 vil bli utreder
23 aug 2018 kl. 06:25
- Disse søker de nye saksøkningsjobbene
22 aug 2018 kl. 05:14
- Her kommer Oslo's nye juridiske fakultet

I de kommende dagene publiserte vi flere oppfølgersaker, som alle ble samlet her:

<https://www.dagbladet.no/ulikhet-for-loven>

Disse sakene var:

Intervju med Adele Matheson Mestad, assisterende direktør ved Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NIM), som slo fast at funnene var alvorlige:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/menneskerettsvokter-om-forskjellene-i-domstolene---dommer-e-er-ikke-roboter/69817509>

Intervju med psykologene og forskerne Pål Grøndahl og Ellen Wessel, som presenterte mulige forklaringer til funnene:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/psykologer-om-at-menn-straffes-strengere-kan-skyldes-at-kvinner-er-bedre-til-a-vise-folelser/69818139>

Intervju med advokat og tidligere stipendiat Morten Nadim, som fant det overraskende at retten, men ikke påtalemyndigheten, diskriminerte:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/ekspert-overraskende-at-forskjellsbehandlingen-bare-skjer-i-domstolene/69817815>

Intervju med flere erfarne advokater, som i stor grad kjente seg igjen i funnene:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/advokat-kvinnelige-tilalte-er-ofte-bedre-til-a-snakke-for-seg/69817639>

Med SVs stortingsrepresentant Petter Eide, som tok opp saken på Stortinget:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/sv-ber-statsraden-ta-grep---vi-skal-ha-likhet-for-loven-kjonn-skal-ikke-sla-inn/69844769>

Svaret fra justisminister Tor Mikkjel Wara (Frp) til SV, hvor han sa at han ville ta opp problemstillingen med Domstolsadministrasjonen. I samme sak tok jusprofessor Alf Petter Høgberg til orde for at problemstillingen burde inkluderes på pensum i rettsvitenskapen (jussen):

<https://www.dagbladet.no/nyheter/dagbladet-avdekket-at-menn-straffes-strengere-enn-kvinner-na-vil-justisministeren-ta-opp-saken-med-domstolene/69913217>

I tillegg publiserte avisa GD en sak om funnene i undersøkelsene fra tingrettene i Oppland. Etter publiseringen av vår sak, ble jeg kontaktet av GD-journalist Knut Storvik, som spurte om det var mulig å få tilgang til dataene fra tingrettene i avisas område. Det var da en rask sak for oss å lage en kopi av regnearket med dommene fra de nevnte domstolene, og de automatiske utregningene fra disse. Det var selvsagt et mindre datasett enn for landet totalt, men også her var det flere kvinner enn menn som fikk redusert straff. Her er GDs sak:

Vi importerer mer jordbær

OSLO: Over halvparten av jordbærene på det norske markedet er ikke norske. I fjor produserte bøndene her i landet 48 prosent av jordbærene.

Friske jordbær er blitt en helårsnyttelse for oss nordmenn, men for norske jordbærprodusenter varer sesongen normalt bare fra tidligst juni til i beste fall rundt september, ifølge tall fra Statistisk sentral-

byrå (SSB). Vinteren og våren er det først og fremst import som stiller nordmenns jordbærhunger - i den grad at omfanget av importerte bær de siste fem årene så vidt har oversteget den norske produksjonen.

Jordbær er den klart viktigste bærveksten i Norge, og de utgjør om lag 70 prosent av alle bær som dyrkes her til

lands, sier seniorrådgiver Bent Bjørlo i SSB.

Tallene tyder på at vi gjerne betaler mer for de norskdyrkede jordbærene enn de vi henter fra utlandet. I 2017 ble det produsert 8.500 tonn jordbær på norske gårdsbruk, noe som ga bøndene en samlet inntekt på 432 millioner kroner. Samme år ble det importert 9.650 tonn. (©NTB)

SESONG: Jordbærseongen er i gang på gården til Jørgen Aabø i Asker. FOTO: TORSTEIN BØE / NTB SCANPIX

Promillekjøring i tingretten:

Menn dømmes strengest

Mennene som blir tatt for promillekjøring får strengere straff enn kvinner når sakene blir behandlet i tingrettene i Oppland.

AV KJUT STORVIK
kjut.storvik@nl.no

LILLEHAMMER: Oppland har fire tingretter - det er Nord-Gudbrandsdal tingrett, Sør-Gudbrandsdal tingrett, Valdres tingrett og Gjøvik tingrett.

Totalt var det 4.750 promillemønstre i 2017 i landet, og Dagbladet har gransket 1.118 av promillemønstrene, 907 omhandler menn, og 211 omhandler kvinner. Dagbladet har gått gjennom alle landets dommer om promillekjøring fra alle tingrettene i Norge fra i fjor, inkludert Oppland sine fire tingretter, som har vært registrert, tilgjengelig og egnet nok til en gjennomgang.

Tallenes klare tale er at menn blir hardere straffet enn kvinner. Påtalemyndighetens tiltale er stort sett like, forskjellen oppstår når dommeren skal ta stilling til straffen i tingrettene. Funnene til Dagbladet slår fast at menn risikerer å få økt straff i retten, og kvinner får oftere redusert straff i retten. Kvinner som kjørte med rus har nesten dobbelt så stor sjanse enn menn for å bli dømt til betinget fengsel og slipper dermed å sone.

- Jeg kjenner meg ikke igjen i beskrivelsen, men har ikke undersøkt avsnitte dommer verken i Nord-Gudbrandsdal eller Sør-Gudbrandsdal tingretter. Kjønn er ikke relevant. Hvorvidt dommerne likevel har seg påvirket synes jeg det er vanskelig å svare på, men mitt inntrykk er at dommerne er lojale til lov, rettspraksis og andre rettskilder, sier Elisabeth B. Løvold, saksbehandler i Sør-Gudbrandsdal og Nord-Gudbrandsdal tingretter.

65 promillemønstre

Etter forespørsel til Dagbladet har GD fått tilgang på statistikken for Oppland fylke sine fire tingretter når det gjelder dommer fra promillekjøring. Opplyst av statistikken ganske

TINGRETTE: Menn blir dømt strengere enn kvinner når de er tiltalt for promillekjøring.

FOTO: GD-ARKIV

klar på at menn blir dømt strengere av tingrettene enn kvinner.

Gjøvik tingrett behandlet 39 promillemønstre i fjor, Sør-Gudbrandsdal tingrett behandlet 18 promillemønstre.

Nord-Gudbrandsdal tingrett behandlet 5 promillemønstre, mens Valdres tingrett behandlet 3 promillemønstre. Det er grunnlaget for Dagbladets gjennomgang.

Den samme tendensen fra landets tingretter går også igjen i tingrettene i Oppland. Tallene fra 2017 viser at fire menn fikk økt straff (to betinget og to ubetinget), ingen kvinner fikk det. Fem kvinner fikk redusert straff, der i tre av tilfellene ble ubetinget redusert, mens hos menn var det fem menn som fikk redusert ubetinget straff, en i betinget straff.

- Straffetilmålingsreglene i vegtrafikkloven er relativt detaljerte hvor promillemåling er utgangspunktet for straffetilmålingen. I tillegg kommer mo-

menter som for eksempel om forholdet er tilstøtt, hvor langt det er kjørt, på hva slags type vei og på hvilket tidspunkt på dagen, om kjøringen har medført skade eller fare for skade, om vedkommende tidligere har vært dømt for tilsvarende forhold og om det har gått lang tid fra kjøringen til dom. I tillegg kan vektlegges personlige forhold, som for eksempel alder, som vurderes konkret, sier Løvold.

Behandlet flest saker

En av de største forskjellene fra påstand til dom hos de fire tingrettene er i en promillemønstre som ble avsagt i Valdres tingrett i november i fjor. En kvinne i 30-årene kjørte med en promille over 1,2. Promillen skyldtes en piller. Det ble lagt ned en påstand om 18 dagers ubetinget fengsel, men Valdres tingrett endte opp med å dømme kvinnen til 30 timers samfunnsstraff og viste til at det var

personlige forhold som var formildende. Kvinnen kom også med en uforbeholden tilståelse.

I Sør-Gudbrandsdal tingrett ble det to dommer som ble forskjøvet fra påstandene. En mann i 40-årene fikk 28 dagers ubetinget fengsel der påstanden var 21 dager ubetinget fengsel. Straffeskjerpene i dette tilfellet var faremoment ved kjøringen. Den andre dommen var en mann i 70-årene som ble tatt med en promille på 1,88 i promille. Her var det påstand om 21 dager ubetinget fengsel, men straffen ble 18 dager ubetinget fengsel som blant annet følge av lang liggetid (370 dager).

I Nord-Gudbrandsdal tingrett var det en sak som retten kom fram til redusert straff i forhold til påstand. En mann i 40-årene ble tatt i 2,76 promille og påstanden var 32 dagers ubetinget fengsel. Straffen ble 30 dagers ubetinget fengsel.

I Gjøvik tingrett var det 9 av 39 promillemønstre som fikk et annet utfall enn påstanden til påtalemyndigheten. To av sakene fikk et svært annet utfall enn påstanden. I den ene av sakene var det en kvinne i 40-årene som ble tatt med 1,2 i promille. Det ble lagt ned påstand om 36 dager ubetinget fengsel, men retten kom fram til at riktig straff var 36 dager betinget fengsel. Det betyr at hun slapp å sone i fengsel. I den andre saken var det en mann som ble tatt med 3,2 i promille. Påstand var 30 dager ubetinget fengsel, mens dommen ble 36 dagers betinget fengsel. Straffetilmålingene her var at mannen var under et behandlingsprogram for rus.

Til sammen fikk tre menn økt straff hos Gjøvik tingrett, mens ingen kvinner fikk det. Fire menn fikk redusert straffen sin, mens to kvinner fikk det.

Konsekvenser

Prosjektet har hatt flere konsekvenser, hvorav flere allerede er nevnt i listen over sakene vi nevnte, som at justisministeren ville ta saken opp med Domstolsadministrasjonen. Der, og blant norske dommere, har den allerede vært oppe til diskusjon, ifølge Ivar Arnstad, leder av Domstolsadministrasjonen: "Det er blitt noe som det regelmessig blir referert til i samtaler om objektivitet og utfordringer. Vi i domstolene er veldig glad for alt som kan bidra til økt bevissthet", skriver han i en e-post.

Vi har vært i kontakt med den regjeringsutnevnte Domstolskommisjonen, som ser på digitalisering og mulig automatisering i domstolene, som er interessert i funnene og dataene.

Som nevnt ovenfor ønsker også jusprofessor Alf Petter Høgberg å få problemstillingen inn på pensum i strafferettsundervisningen ved juridisk fakultet. Fakultet kan i ikke uoverskuelig framtid få en artikkel de kan sette på pensumlista.

Etter at Talieh Sadeghi leverte sin rapport til oss, har hun nemlig jobbet videre med en vitenskapelig artikkel basert på materialet, sammen med Silje Bringsrud Fekjær og to andre kolleger ved Oslomet. I tillegg til Dagbladet Magasinets journalist, som vil stå som medforfatter hvis studien publiseres, på samme måte som Sadeghi hadde byline på vår hovedreportasje. Sadeghi og kollegene er i skrivende stund i sluttfasen av sitt arbeid, som inkluderer flere nye omfattende analyser i skrivende stund. Et unikt samarbeid mellom en redaksjon og et forskningsmiljø, som har frembrakt funn og innsikt som aldri tidligere har vært dokumentert.

Det kan også nevnes at det er langt mellom de kvantitative studiene innen rettsvitenskapen. Tidligere doktorgradsstipendiat Morten Nadim, som vi intervjuet i saken som er nevnt ovenfor i dette dokumentet, er en av få som har gjennomført en kvantitativ studie i rettsvitenskapen, da om straffutmåling i Høyesterett. Han kommenterte nytteverdien av vårt arbeid slik:

- Domstolene bør være interessert i dette som en oversikt som kan gi en mer enhetlig pådømmelse av promillekjøringssaker, og dette er en meget god oversikt over praksis. Det er en type empiriske tilbakemeldinger retten nesten aldri får tilgang til.

Oppsummering

I dette prosjektet har vi avdekket at:

- Menn får strengere straff enn kvinner i retten i promillesakene.
- Forskjellene oppstår når sakene behandles i retten.
- De største forskjellene oppstår i saker med lang liggetid - sakene hvor dommerne har størst valgfrihet.

- Det er store forskjeller mellom de ulike tingrettene og dommerne når liggetid får uttelling - og at en av dem overså et klarte menneskerettighetsbrudd.
- Det kan være forskjell mellom tiltalte med og uten ressurser store ressurser.

Vi avdekket dette ved:

- Omfattende og krevende innhenting, registrering og kvalitetssikring av informasjonen fra 1118 dommer.
- Utvikling av vårt eget regneark, med automatiske beregninger av en rekke ulike parametere.
- Unikt samarbeid med et fagmiljø innen kvantitativ analyse ved Oslomet.

Som nevnt ovenfor har funnene satt dagsorden og skapt diskusjon intern i domstolssystemet, og større bevissthet knyttet til problemstillingene.

Vedlegg

[Saker publisert i Magasinet og Dagbladet](#)

[Talieh Sadeghis rapport](#)